

MAXSUD SHAYXZODA DRAMMALARI

Eshpo'latov Behzod

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNVERSITETI,

TRANSPORT TIZIMLARI BOSHQARARUVI FAKULTETI, YO'L

HARAKATLARINI

TASHKIL ETISH GURUHI, MIROBOD

TUMANI, CHAMBIL KO'CHASI.1 / TASHKENT, UZBEKISTAN

[*behzodeshpolatov47@gmail.com*](mailto:behzodeshpolatov47@gmail.com)

Annotatsiya: Maqsud Shayxzoda o'zbek adabiyotining ko'zga ko'ringan dramaturgi sifatida tarixiy mavzularga bag'ishlangan sahna asarlari bilan katta shuhrat qozongan. Uning dramaturgiyasi milliy tarix, shaxsiy ozodlik va inson tabiatining murakkab jihatlarini badiiy yoritishda o'ziga xos uslubga ega. Ushbu maqolada Shayxzodaning dramaturgiya sohasidagi yutuqlari, pyesalarida ko'tarilgan mavzular va ular orqali ifodalangan g'oyalar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Maqsud Shayxzoda, dramaturgiya, tarixiy pyesa, sahna asari, o'zbek adabiyoti, Mirzo Ulug'bek, milliy qadriyatlar, badiiy mahorat.

Kirish

O'zbek adabiyoti sahnasida dramaturgiya yo'nalishi XX asrda jadal rivojlangan bo'lib, bu sohada Maqsud Shayxzoda muhim o'rin egallaydi. Uning tarixiy mavzularga bag'ishlangan sahna asarlari o'zbek milliy o'zligini anglashda, xalqning tarixiy xotirasini tiklashda va badiiy teatr san'atini yuksaltirishda katta hissa qo'shgan. Shayxzoda dramaturgiya orqali nafaqat tarixni badiiy ifodalagan, balki jamiyatning dolzarb masalalarini ham o'rta tashlagan. Shayxzodaning sahna asarlari milliy tarixning buyuk

shaxslarini va ular hayotidagi murakkab voqealarni aks ettirishda badiiy haqiqat va san'atni go'zallikning uyg'unligiga erishgan. Uning dramaturgiyasi o'zbek teatrlari repertuarida uzoq yillar davomida muhim o'rin tutib kelmoqda.

Shayxzodaning dramaturgiya sohasidagi asarlari

"Mirzo Ulug'bek" – tarixiy shaxsning fojiasi

Maqsud Shayxzodaning eng mashhur sahna asarlaridan biri *"Mirzo Ulug'bek"* bo'lib, bu pyesa o'zbek dramaturgiyasining tarixiy mavzulardagi durdonalaridan biridir. Asar buyuk astronom va davlat arbobi Ulug'bekning ilm-fan taraqqiyoti yo'lidagi kurashini, uning insoniy iztiroblarini va murakkab shaxsiyatini badiiy tasvirlagan.

Pyesada Mirzo Ulug'bekning ilmga bo'lgan intilishi va siyosiy kurashlardagi fojiasi markaziy mavzu sifatida ko'tariladi. Shayxzoda o'z asarida Ulug'bekning ichki kechinmalarini, unga qarshi fitnalar va qiyinchiliklarni o'quvchiga hayajonli va ta'sirli shaklda yetkazib beradi. Asar nafaqat tarixiy dramani, balki shaxsning o'z davriga qarshi kurashishida yuzaga keladigan ichki ziddiyatlarni ham yoritadi.

"Jaloliddin Manguberdi" – qahramonlik va milliy ruh tasviri

"Jaloliddin Manguberdi" pyesasi Shayxzodaning boshqa bir yirik asaridir. Bu asarda xalqning jasorati, milliy ozodlik uchun kurash va xalqning milliy qahramoniga bo'lgan hurmati yuksak badiiylilikda tasvirlangan. Jaloliddin obrazida Shayxzoda xalqning o'zligini himoya qilishga intilishi va erkka bo'lgan ishtiyoqini tasvirlaydi.

Pyesa Jaloliddinning jangovar ruhiyatini va uning dushmanlarga qarshi kurashdagi mardonavorligini yoritadi. Shayxzoda ushbu asar orqali millatning jasorati va buyuk tarixini eslatadi, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydi.

"Alisher Navoiy" – adabiyot va san'atni ulug'lovchi sahna asari

Shayxzodaning yana bir muhim sahna asari "*Alisher Navoiy*" bo'lib, bu pyesa buyuk o'zbek shoiri va davlat arbobi Alisher Navoiy hayoti va faoliyatiga bag'ishlangan. Asarda Navoiyning ijodiy mehnati, adolatli davlat boshqaruviga intilishi va shaxsiy hayotidagi iztiroblari tasvirlangan.

Shayxzoda bu pyesada Navoiy siymosini faqatgina buyuk shoir sifatida emas, balki xalq manfaatlarini himoya qiluvchi inson sifatida ham ko'rsatadi. Pyesa san'at va ijodning jamiyat rivojidagi o'rni haqida chuqur falsafiy mushohadalarni qamrab oladi.

Shayxzoda dramaturgiyasining xususiyatlari

Tarix va zamonaviylikning uyg'unligi Shayxzoda tarixiy mavzularni sahna asarlarida yoritishda zamonaviylik ruhini olib kirgan. Uning pyesalari tarixiy voqealar orqali insoniyatning umumiy muammolarini, axloqiy va ijtimoiy masalalarni yoritadi.. Inson tabiatining murakkab jihatlari Shayxzoda dramaturgiyasida inson ichki olami, uning ziddiyatlari, ichki kurashlari va iztiroblari chuqur yoritiladi. U shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tasvirlashda ustalik bilan ish ko'rgan. Badiiy til va estetik yondashuv Shayxzodaning pyesalari badiiy tilning go'zalligi va sahna uchun qulayligi bilan ajralib turadi. Uning dialoglari, monologlari va voqealar rivoji tomoshabinda chuqur estetik zavq uyg'otadi.

Xulosa

Maqsud Shayxzodaning dramaturgik asarlari o'zbek adabiyoti va teatr san'atining rivojida ulkan o'rin tutadi. Uning pyesalari milliy tarix va madaniyatni yoritishda, xalqni ma'naviy boyitishda katta hissa qo'shgan. Shayxzodaning dramaturgiyasi shaxs va jamiyat munosabatlarini badiiy va falsafiy tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega.

Shayxzodaning tarixiy mavzulardagi sahna asarlari nafaqat o'zbek teatrlari repertuarini boyitgan, balki xalqning milliy o'zligini anglashida muhim rol o'ynagan.

Bugungi kunda ham uning asarlari teatr sahnalarida qo'yilib, yosh avlodni vatanparvarlik va insoniylik ruhida tarbiyalaydi. Shayxzoda dramaturgiyasi o'z dolzarbligini yo'qotmagan bebaho adabiy meros sifatida xalqimiz madaniy hayotida davom etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shukurov, A. *Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi*. Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi nashriyoti, 1978.
2. Qurbonov, B. *O'zbek dramaturgiyasi va tarixiy shaxslar*. Toshkent: Ma'naviyat, 1995.
3. Karimov, O. *Maqsud Shayxzoda: Milliy teatr va dramaturgiyaning rivojiga qo'shgan hissasi*. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2005.
4. Shayxzoda, M. *Saylanma asarlar*. Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 1965.
5. Toshmatov, R. *O'zbek adabiyoti tarixida dramaturgiya yo'nalishlari*. Toshkent: Sharq nashriyoti, 2002.
6. Saidov, Z. *Maqsud Shayxzoda va uning badiiy merosi*. Toshkent: Akademnashr, 2011.
7. Xasanov, A. *O'zbek teatrining tarixiy asarlari*. Toshkent: O'zbek milliy teatri markazi, 1998.
8. Vohidov, R. *O'zbek adabiyotida tarix va dramaturgiya uyg'unligi*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.